

שיעורי הגר"א עוזר שליט"א

בענין:

חטאות קודמות
ל ע ז ר ת

- רסא -

נמסר בשבת פרשת תז"מ ה'תשע"ב

עיצוב גרפי ועימוד: תמנתי עיצוב גרפי

בשבת פרשת אמור יתקיים השיעור בשעה 5:15 אחה"צ ויהיה בעניין:

וקידשתו

מנחה בשעה 4:50 (בזמן הדלקת נרות) בביה"כ"נ המרכזי

לקבלת השיעורים באימייל יש לכתוב בקשה לתמנתי: timnal@zahav.net.il

חטאות קודמות לעולות

בפועל ישוב הסדר על כנו.¹

ויש להעיר על תירוץ זה שסוף סוף בעיקר הכפרה שהיא זריקת הדם החטאת קודמת לעולה. ועוד, הלא מסתבר שהאמירה מועילה בכללות על עיקר הכפרה ואין בה חילוק עבודות פרטיות שאמירת הזריקה כנגד זריקה וכו', וא"כ בדין הוא שתיאמר החטאת תחילה ואח"כ העולה שהרי לענין הכפרה חטאת קודמת.

ב) ונראה לתרץ באופן מרווח. דהנה יש לעמוד על שיטת הרמב"ם שלכאורה דבריו סותרים אהדדי, שבהל' תמידין (ט,ה) הביא המשנה דדם חטאת קודם לדם עולה ואברי עולה קודמים לאימורי חטאת. ואילו בהלכות מחוסרי כפרה (ד,ב) סתם שהמצורע מקריב חטאתו ועולתו, ומסתימת הדברים נראה שכל מעשי החטאת קודמים לעולה, אף הקטרת האימורים [ולא משכח"ל הקטרה בחטאת במח"כ אלא במצורע עשיר, דאילו בשאר אונה אלא חטאת עוף שאין למזבח אלא דמה].²

ונראה שהרמב"ם סובר לחלק בין הקדמת החטאת לעולה דמחוסרי כפרה לשאר מביאי חטאות ועולות, וכפי שיבואר, דהנה בסיפיה דהך משנה דדם חטאת קודם לדם עולה ואיברי עולה קודמים לאימורי חטאת תנן בסתמא דחטאת קודמת לעולה, ומסתימת הדברים נראה שאין חילוק בין עבודת הדם להקטרה אלא כללא הוא דחטאת קודמת לעולה בכל עבודותיה [ואף אם נתרץ לגרסה דידן - 'חטאת העוף קודמת לעולת העוף' - דכיון דמיירי בסיפא בעוף ואין הקטרה בחטאת העוף, לכן סתם התנא, אכתי קשה מגרסת השטמ"ק [וכן נראה גרסת התוס' - ע"ש ברכה"ז] 'חטאת בהמה קודמת לעולת בהמה, וחטאת העוף קודמת לעולת העוף'. וכן קשה על הרמב"ם שלאחר ההלכה (תו"מ ט,ה) דדם חטאת קודם לדם העולה ואיברי עולה קודמין לאימורי חטאת, כתב בסתם חטאת קודמת לעולה]. וכבר עמד על כך מהר"י קורקוס (שם), ופירש שרק אם כבר שחט שניהם ועתה האימורים לפנינו, בזה אמרין דאיברי העולה קודמין, אבל אם לא שחט שניהם מקדימים מעשה החטאת עד גמירא ורק אחר כך מתחיל במעשה העולה, שהואיל והוא עסוק בחטאת יש לו לגמור כל עבודותיה [ולפי"ז הקשו החקרי-לב (א) והמלבי"ם (בארצה"ח א) על תירוץ האחרונים הנ"ל שמקדימים העולה באמירה מפני ההקטרה, והלא סו"ס סדר המעשים הוא החטאת ואח"כ העולה, ורק אם נזדמנו איברי שניהם להקטרה

א) ארבעה מחוסרי כפרה הן, זב וזבה יולדת ומצורע, וכולם מביאים חטאת ועולה לטהרתם [ובמצורע נוסף קרבן אשם] והחטאת קודמת לעולה. ואף שביולדת נאמר בתורה עולה תחילה - למקראה הקדימה הכתוב ולא לסדר עשייתה, כדאמרין בזבחים (ז.צ). וכך הוא הדין בעלמא, שהחטאות קודמות לעולות מלבד במוספי החג ובפר ושעיר דעבודת כוכבים דכתיב בהו 'כמשפט' 'כמשפטם'. והקשה המג"א (א) על המובא בטושו"ע להקדים אמירת פרשת העולה לפרשת החטאת בסדר אמירת הקרבנות - והלא דין הוא בכל מקום שהחטאת קודמת לעולה.³

ובחשק שלמה (בהגהותיו לזבחים שם וביתר אריכות בתשו' בנין שלמה א) הוסיף להקשות מנוסח תפילת המוספין שמקדימים להזכיר העולות לחטאות ברגלים ובראשי חדשים דכתיב קרא [וכן במוסף ר"ח: 'ועולת ראש חדש נעלה עליו ושעירי עזים נעשה ברצון'], והרי כיון שהאמירה היא במקום ההקרה משום 'ונשלמה פרים שפתינו', היה בדין לומר בתפילה כסדר ההקרה.

ותירץ החשק-שלמה [וכן מובא בשע"ת מהשב-יעקב], דכיון דתנן (בזבחים פט.) דם החטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה, איברי עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהוא כליל לאישים, הרי שלא לגמרי החטאת קודמת, דבהקטרה העולה קודמת הלכך כשקולים הם, ועל כן בתפילות המוספין אנו נוקטים כלשון המקראות, וכן באמירת הקרבנות אנו תופסים את סדר הקרבנות שבתורה שהעולה ראשונה לכל הקרבנות. והוסיף לפרש שזהו בכלל 'למקראה הקדימה הכתוב', והתוס' תמחו על פרש"י מהו 'למקראה' הלא ודאי הקריאה היא כפי הכתוב. אך להאמור י"ל כשקורא במקום ההקרה - אף בזמן הבית - יקדים קריאת העולה לקריאת החטאת.

[וכתב בשם אחיו הג"ר בצלאל הכהן לבאר הנוסח 'ושם נעשה לפניך תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם' - שרק התמידים נעשה כסדרם האמור בתורה אבל המוספים לא נעשה כסדרם האמור אלא כפי הלכתם דהחטאת קודמת לעולה. ועוד הביא מ'ושב הכהן'² לבאר הנוסח 'השב שכינתך לציון עירך וסדר העבודה לירושלים' - שעתה יש לנו אמירה במקום העבודה אלא שאינה כסדרה, ומבקשים על השבת 'סדר העבודה' - שבעבודה

ג ומה שקודמת העולה בכתוב ובכל האמירות, י"ל שהוא הקרבן הקודם והמצוי בכל זמן ובכל מקום שהרי קרב קודם מתן תורה, עוד מאדה"ר ומנה, משא"כ החטאת. וכן בסיני העלו עולות, וכן העולה קרבה בבמות ולא החטאת [ובבמת ציבור - מוח' תנאים אם חטאת שקבוע לה זמן קרבה]. משא"כ החטאות נחדשו רק במשכן ובמקדש. ובפרשת עשיית המשכן וחונתו נאמרה פרשת עולת התמיד, ומשמע שהיא עיקר ממהות המזבח וענינו. וכן בבנין המזבח ע"ש שבי גולה כתיב (עורא ג,ב): '...ויבנו את מזבח אלקי ישראל להעלות עליו עלות ככתוב בתורת משה וגו' והמלבי"ם שם כתב שלא הקריבו עד בנין הבית חטאות ואשמות אלא עולות. וזהו הטעם שהעולה ראש בפרשיות הקרבנות. ונראה שכל זה בכלל 'למקראה הקדימה הכתוב' - כיון שהיא תדירה ומצויה בכל מקום וזמן, לכן נתן לה הקדמה וחשיבות בכך שהיא ראשונה בכל מקום [שסדר הכתוב מורה על חשיבות יתירה כמבואר בכ"מ].

ד לכא' נראה בפשוטו דלא נחית שם לפרט סדרי ההקרה והקדימה שבכל מקום. רק אמר בכללות שיקריב חטאתו ועולתו כמשפט.

א לכא' י"ל דהא דדם חטאת קודם היינו משום שהוא מקודש, שבא לכפר, זה שייך בעבודה ממש, אבל כשאנו דנים על סדר האמירה, אין אמירה זו מקודשת מזו [ואף שהאמירה נחשבת כעבודה, והו' תוצאה דממילא אבל לא שהאמירה עצמה דחטאת באה לכפר ואמירת העולה באה לרצות], ויש לנו לדון על פי כללי הקדימה האמירה גופא, ועל כן אמירת העולה ודאי תדירה דאין לך אדם שאינו מחויב עולה, משא"כ חטאת אין האמירה נצרכת אלא אם חטא, הלכך אמירת החטאת אינה באה תדיר כעולה.

ב וכ"כ בספר נפש חיה (לר"ר מרגליות) א.ה. יעו"ש.

להעשות יש להקדים התדיר או המקודש, אלא דין 'סדר' בעיקר דינם של המחוק, להביא תחילה חטאתם ואח"כ עולתם דיקדם ה'מכשיר' ל'מכפר' (ע' מנחות ד:).

ובזה מובן דדוקא במחוק יש דין קדימה גם בהקדשתם, משא"כ בחטאות ועולות דעלמא [כמוש"כ התוס' הנ"ל] - שהרי במחוק"כ לא חל חיוב עולה בפועל עד שיקריב החטאת, אבל בעלמא שהוא דין קדימה בעלמא, אין זה אלא בעבודות ולא בהקדשה. [ויש להטעים הא דבהקדשה במחוק"כ החטאת קודמת, עפ"י מה שכתבו אחרונים (הערול"ג תרלה בתוספת בכורים ועוד), שההקדשה אתחלתא דהקרבה היא, וכמבואר בתמורה (ו) לענין איסור הקדשת בעל מום דמאי 'בל תקריבו' - בל תקדישו, וכ"כ בזכר יצחק (נב). ופירש בזה הטעם דמצוה להקדיש הבכור הגם שקדוש מרחם]. ועל כן כלולה היא גם כן בסדר זה שהקרבת החטאת קודמת להקרבת העולה"י].

ומבוארת בזה היטב שיטת רש"י והרמב"ם דדוקא במחוק"כ אמרינן דחטאת העוף קודמת לעולת בהמה, משא"כ בעלמא, דבעלמא שקדימת החטאת הוא מדין קדימה דכל המקודש מחברו קודם לחברו, הרי מאידך יש דין קדימה לזבח על פני עוף [שזוהו גם כן כענין מקודש מחברו], משא"כ במחוסרי כפרה שהוא דין פרטי בסדר אופני כפרתם, אין לבוא מדין קדימה להקדים הזבח לפני העוף.

ומבואר בזה ישוב הסתירה הנ"ל במשמעות דברי הרמב"ם, דאזיל לשיטתו בגדר זה דמחוק"כ שאני שמקדים החטאת לעולה משום סדר כפרתו, ועל כן גם הקטרת אימורי החטאת שלו קודמים לאיברי העולה, ולא דמי לעלמא שרק מדין קדימה דנים להקדים המקודש, שעל כן בדם החטאת חשיב מקודש טפי מפני שבא לכפר ואילו גבי בהקטרה נחשבת העולה מקודש טפי משום שכולה כליל. משא"כ במחוק"כ שאינו מדין קדימת המקודש אלא מדין 'סדר' דיקדם מכשיר למכפר, כך לי בעבודת הדם או בעבודת ההקטרה לעולם החטאת קודמת לעולה, והלא אף בהקדשתם היא קודמת כנ"ל.

ג) [ובזה יש לפרש המשך דברי המשנה בזבחים שם (ז:)] דתנן כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא להכשיר, ופרש"י הלכך חשיבות הוא לגביה שטירה תלויה בו. ותמה המקדש-דוד (יב) הלא נאמר בפרשה 'תהיה' לעכב הסדר כדדרשינן בגמרא, ולמאי צריך טעמא דחשיבות [ודוחק לומר דטעמא דקרא קאמר]. וביותר יש לתמוה על התוס' - כפי שעמדו רעק"א ורש"ש ונשאר ב'צ"ע' - שהקשו הלא גם חטאת המצורע באה להכשיר, ותירצו בתירוץ בתרא דמייירי בחטאות דעלמא הבאים לכפר ולא בחטאת מצורע. ותימה הלא ודאי לפי האמת אשם מצורע קודם לחטאתו אף בדיעבד כדאמרינן בריש מנחות. ובודאי כוונת התוס' רק שהמשנה לא מייירי בזה. וזה צריך באור טובא.

ז נראה ליתן בזה טעם להא דאמרינן רפ"ב דקדושין דאין למיילי שליחות מתרומה וקדשים כיון דחילי במחשבה. ומאי שייטא חלות הקדש במחשבה להיות קולא בדין שליחות האמור בשחיטה - אך כיון דהקדשה תחילת הקרבה, א"כ הרי זו קולא בדין ההקרבה דסגי במחשבה למהוי תחילת הקרבה, ודין הוא שנקל גם לענין שליחות בשחיטה.

ח ולפי טעם זה יתיישב אף לדעת הר"י (בשטמ"ק ובחים ז. אות כ) שחולק על הרמב"ן וסובר דלא חשיב מחוק"כ. דמ"מ בכלל סדר ההקרבה איכילל גם ההקדשה, משא"כ בעלמא לא נאמר דין קדימה אלא בעבודות הדם.

אמרינן דהקטרת העולה קודמת]. אכן באו"ש (תו"מ טה) האריך בראיות לדחות דברי הרי"ק, וכ"כ הצאן-קדשים. ולפי"ז הדרה קושיא לדוכתה, דברישא משמע שרק דם החטאת קודם לדם העולה ולא הקטרה, ובסיפא משמע שהחטאת קודמת בכל עבודותיה.

והנה התוס' (ז). עמדו על כפילות המשניות 'דם חטאת קודם וכו'" ו'חטאת בהמה קודמת לעולת בהמה'. ותירצו דאשמעינן בסיפא שאפילו בעולה הבאה עם חטאת ולשם חטאת החטאת קודמת כדקתני וכן בהקדישה, עכ"ל. וכוונתם לומר דסיפא מייירי כגון במחוק"כ שהעולה והחטאת באים לענין אחד, וכדמסיים שאף בהקדשה יש להקדים החטאת לעולה, והרי בחיובים שונים ונפרדים לא שייך הקדמה בהקדש שהרי אין שום שייכות בין החטאת לעולה, וגם בדרך כלל הם של אנשים שונים, ועל כרחק דסיפא מייירי בעולה הבאה עם החטאת על ענין אחד כגון במחוק"כ, שבזה יש להקדים אף בהקדשתו (ע' עולת שלמה).

ונראה שזוהו שהכריחו הרמב"ם לחלק בין חטאת ועולה דמחוק"כ לחטאות ועולות דעלמא שנודמנו לפנינו באקראי, שהוקשה לו סתירת הרישא והסיפא כנ"ל, ופירש כהתוס' דבסיפא מייירי במחוק"כ, וסובר הרמב"ם שבמחוק"כ אכן אין חילוק בין דם להקטרה אלא כל מעשה החטאת קודם למעשה העולה, ואפילו בהקדשה יש להקדים החטאת והעולה, משא"כ ברישא מייירי בעולות וחטאות דעלמא שאין קשר ביניהן אלא שבאו לפנינו על צד ההזדמן, ובוהו יש לחלק בין הדם להקטרה, וכפי שיבואר מלתא בטעמא"י.

דהנה אמרינן בברייתא שם דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה, הגם שבכל מקום זבחים קודמים לעופות. וכבר הראה בקרן אורה שנחלקו הראשונים בדבר; בתוס' משמע שדין זה אמור בכל החטאות והעולות, ואכן מפורש כן בתורא"ש בהוריות (יג) עפ"י ריהטת הגמרא שם. ואולם מלשון הרמב"ם (תו"מ טו) 'הבא עמה' דקדק הקר"א דדוקא במחוסרי כפרה מקדמינן חטאת העוף לעולת בהמה (וכן דקדק בזכר יצחק ל'). וכן דייק בחזו"א (מנחות לג, ג) מרש"י שפירש דמייירי ביולדת. ומהו טעם הדבר.

ונראה עפ"י"מ שכתב הרמב"ן בקדושין (יג, ומובא ברשב"א ובריטב"א) לדייק מלשון המשנה 'האשה שהביאה חטאתה יביאו יורשין עולתה' שבלא שהביאה חטאת, אין היורשים מביאים עולתה, כי רק לאחר הבאת החטאת חל החיוב-בפועל של העולה אבל קודם לכן הוי כמחוסר זמן. ומבואר מדבריו שאין זה דין 'קדימה' גרידא כבכל התורה שכאשר שני דברים מזומנים לפנינו

ה וצ"ב שהרמב"ם בהלכותיו ובפיה"מ סתם הדברים והביא כל דיני המשנה בהל' תמידין ומוספין, ולא פירש דמחוק"כ דינם שונה משאר הקרבנות, ואיך יסמוך על מה שכתב במצורע שמביא חטאתו ואשמו. וגם כמדומה שלא הביא כלל הדין דמצורע עולה לחטאת כשר, ובהכרח שנכלל זה בדין הכללי שבהל' תמידין (ט, ג), שאם הקדים את זה שקדושתו קלה כשר. ומזה משמע שאין דין מוספין בהל' מחוק"כ, שאם כן היה לו להזכיר הלכה זו להדיא דמחוק"כ ששינה מן הסדר כשר.

ו צ"ע הלא הרמב"ם (טו), כלל בהך הלכה הן קדימת חטאת העוף הן חטאת בהמה, ועל שניהם כתב 'הבא עמה', וצ"ל דלצדדין קתני. ועוד הלא מייירי שם אף במוספין כמבואר שם להדיא במה שהמשיך 'בקרבתו החג אינו כן' - וא"כ מוכח ד'הבא עמה' לא ממעט כל המוספין, ואף זה בכלל 'הבא עמה'. [יתכן שבא למעט שני חיובים שונים, שבזה אין חיוב להקדים החטאת אלא אם שניהם עומדים לפנינו, אבל בכגון מוספין יש להקדים עשית החטאות. עוד נראה שבא למעט מוספי יוה"כ, לפי מה שפסק (עוה"כ ד, א, ב), כרע"ק דעולות המוספין קרבים עם תמיד של שחר ואילו שעיר החטאת קרב לאחר עבודת היום - ואף חטאות קודמות לעולות, כאן שאני כפי שדרשו ביומא ע, שהם באים בנפרד - והוה שדייק 'הבא עמה', דשאני מוספי יוה"כ שאינם באים ביחד. וכי"ב שבת ראש חדש, עולת שבת קודמת לחטאת ר"ח (כמוש"כ התוס' צ"ע ט"ב. ע"ש הטעם), שאינה 'באה עמה' ואין בזה דין קדימת החטאת].
גם בתוס' לא מצוינו רמז לחלק בין מחוסרי כפרה לשאר עולה הבאה עם החטאת, ושפיר צ"ל דאף מוספין בכלל הסיפא.

אב שהם קודמים, וקדימתן לכל דבר כמבואר בלשנא דסיפא דמתניתין, ובוה אמרינן דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה כמו שנתבאר.

ומתיישבות קושית המג"א והחשק-שלמה הנ"ל בהא דמקדמינן אמירת העולות לחטאות, דדוקא במח"כ יש דין סדר מסוים להקדים כל מעשה החטאת למעשה העולה, אבל בעלמא שהוא דין קדימה בעלמא המוטל על הגברא בשני קרבנות המזומנים לפניו, הי מינייהו קדים, אין דין זה שייך באמירה העוסקת בעולה דעלמא וחטאת דעלמא, שהרי בעלמא אין ה'חטאת' קודמת ל'עולה' ורק שהוא קדימה של 'דם' החטאת ל'דם' העולה וכמו שהתבאר, ובאמירת הפרשה הרי אין הנידון הקדמת 'דם' אלא בהקדמת כללות ה'קרבן', ובוה אין קדימה לחטאת על העולה ולפיכך נכון טפי לאמרם בתפילה כסדר הכתוב בתורה.

והנה התוס' (בפסחים נט. ובזבחים ה. ועוד) הקשו מדמזכרינן (בפסחים נט.) קרא במצורע להכשיר אם הקדים עולתו לחטאתו, משמע דבעלמא פסול, ואילו בתו"כ (תורע) אמרינן יולדת שהביאה עולתה תביא אחר כך חטאתה. ותירץ הר' חיים דדוקא במצורע דכתיב ביה 'תהיה' דמשמע בהוויתו יהא מצרכינן קרא להכשיר, הא בעלמא אין צריך קרא להכשיר. והר' ברוך תירץ דמצורע ילפינן לעלמא שכשר, ואילולא קרא הוה פסלינן גם בשאר מחוסרי כפרה משום מחוסר זמן [כדאמרינן במנחות ד: גבי הקדים חטאתו לאשמו]. והקשה המקדש-דוד (יב) מהא דתנן הפסח שהקריבו קודם לתמיד של בין הערבים כשר, ולא אמרינן 'מחוסר זמן' הוא משום שזמנו לאחר התמיד. וכן הקשה מסדר יוה"כ פ' דלא פסלינן אם הקדים קרבן לחברו משום מחוסר זמן אלא מדכתיב בה 'חוקה' לעכב.

אכן להנ"ל לא קשה, דדוקא בדבר שיש בו דין 'סדר' אמרינן דמחוסר זמן הוא [אילולא ילפותא להכשיר כשהקדים העולה] שהרי עוד לא הגיע זמנו של המאוחר עד שייקרב המוקדם, וכגון במחוסרי כפרה שיש קשר מהותי בין הקרבנות, ואיכא סדר דיקדם מכשיר למכפר, משא"כ בשני דברים שונים שאינם קשורים במהותם רק שאחד קודם לחברו משום קדימה ואיחור גרידא, כגון תמיד ופסח שאינם שייכים אהדדי אלא דילפינן יאחר דבר שנאמר בו 'בערב' ו'בין הערבים' מדבר שלא נאמר בו אלא 'בין הערבים' בלבד - באלו לא שייך לפסול משום מחוסר זמן.

ובוה נראה לבאר שני דקדוקים גדולים בפשט הגמרא בפסחים (נט). חדא, אמאי הביאה הגמרא קרא ד'והקריב את אשר לחטאת ראשונה' האמור בקרבן עולה-ויורד ללמד לחטאות שקודמות לעולות, ולא הביאה מקרא מפורש האמור במצורע עצמו 'ועשה הכהן את החטאת וגו' ואחר ישחט את העלה, והלא הסוגיא שם באה ללמוד על מצורע, שהרי להר' חיים כהן הנידון לעכובא הוא במצורע בלבד. כן הקשה הגרי"ז. ועוד דקדק הרש"ש, מפני מה הוסיף הגמרא 'וקי"ל דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה', והלא במצורע דעסקינן ביה לעולם לא משכחת לה אלא שתי בהמות בעשיר או שני עופות בדל.

אך לפי האמור נראה דהמשנה מיירי מדיני קדימה דעלמא, כמו במשניות הקודמות, ועל כן לא מיירי בחטאת ואשם דמצורע של אותו אדם שבהם אין צריך לכל הכללים אלא סדר מסוים הוא בהלכות כפרת המצורע. ואם כן הרי מצד דיני הקדימה הכלליים מובן שנקט התנא טעמא ד'בא להכשיר', ונפ"מ שאף בגוונא דליכא דין סדר להקדמת האשם, כגון שיש לפנינו חטאת של מצורע אחר, אף בזה מקדימים האשם משום חשיבותו שבא להכשיר. כ"ה לפרש"י ולתירץ אחד בתוס'. ובתירוץ השני נקטו התוס' שרק כלפי חטאת חלב שנו דין קדימה באשם מצורע, לא כלפי חטאת מצורע אחר. והכל ניחא].

(ד) והנה בחקרי לב (ח"א א וח"ב עב) דייק מלשון המשנה שדוקא דם החטאת קודם לדם העולה, כלומר זריקת הדם, אבל כששתי הבהמות לפנינו אין צריך להקדים שחיתת החטאת לשחיתת העולה. והנה דבריו אלו יתכנו רק בחטאות ועולות דעלמא אבל במח"כ ודאי אף השחיטה קודמת, שהרי החטאת 'מכשיר' והעולה 'מכפר'. ומקרא מלא דיבר הכתוב 'ואחר ישחט את העלה' - הרי ששחיתת העולה לאחר עשיית החטאת. ומדוקדק כנ"ל, דברי שא דמיירי בעלמא תנן 'דם חטאת קודם לדם עולה', ואילו בסיפא דמיירי בחטאות ועולות דמח"כ הבאים על דבר אחד, קתני סתמא 'חטאת קודמת לעולה' מפני שהוא דין סדר לכל המעשים ולא משום חשיבותא דדם חטאת על פני דם עולה.

ואף אם לא ננקוט כחידוש החק"ל^ט, זהו משום שאף השחיטה מכלל עבודות הדם [ע' סוטה יד דסכין מקדש הדם ומכשירו לזריקה], וא"כ אף השחיטה בכלל דינא ד'דם חטאת קודם לדם עולה', אבל עיקר דבריו ודקדוקו מלשון המשנה נכוחים וברורים, דבקרבנות דעלמא אתינן משום הקדמת המקודש, ועל כן לאו כללא הוא ד'חטאת קודמת לעולה' אלא ד'דם חטאת מקודש טפי, ואילו בהקטרת אימורים העולה מקודשת טפי, משא"כ בסיפא הוא כלל מוחלט דחטאת קודמת, משום שכך סדר ההקרה דמח"כ, ולא משום הקדמת המקודש.

ויש להוכיח כחילוק זה מדברי הגמרא גופא, דבטעמא דרישא דדם חטאת קודם ואברי העולה קודמין, מייתי קראי דחינוך הלויים, ואילו בסיפא דחטאת העוף קודמת לעולת העוף, מייתי קרא דקרבן עולה-ויורד 'והקריב את אשר לחטאת ראשונה' - זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהן, ואפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה. הרי שהם דינים חלוקים מילפותות נפרדות. והיינו משום דברי שא מיירי בחטאות ועולות שאינם שייכים זל"ז, ועל כן לא הביאו מקרבן עולה ויורד דהתם קרבן אחד הוא להביא קן תורים, וכדלהלן, ובוה אין חילוקים בין דם להקטרה כנ"ל. ואילו בסיפא מיירי בחטאות שיקדמו לעולות 'הבאות עמהן' כלשון הברייתא - כלומר חטאות ועולות הבאות על ענין אחד כגון מח"כ, ובוה שפיר ילפינן מעולה-ויורד בבנין

^ט צ"ע על דברי החק"ל (לא עיינתי בפנים) מדמקשה הגמרא (צ) ת"ש פרים קודמין לאילים וכו' כבשים לשעירים, מאי לאו דהו. לא לנדבה. והלא באמת שחיתת העולות קודמת לחטאת המוספין, דהא פרים אילים וכבשים קודמים לשעירים וממילא מקדים שחיתתם, דכלפי השחיטה אין קדימה לחטאת. וכן פשט דברי הרמב"ם (ת"מ טו, 1-1) דדוקא קרבנות החג קריבים על סדר הכתוב משא"כ בשאר מוספים, החטאת קודמת לעולות - ומי מיירי דוקא כשנשחטו שניהם ודמם לפנינו ליוזק. ונראה כמוש"כ לעיל דודאי בחיוב אחד כגון קרבנות המוספין, שחיתת החטאות קודמת לעולות, כפשט הסוגיא והרמב"ם, ודברי החק"ל יתכנו בשני חיובים שהוזכרו באקראי, שבוה אין חיוב קדימה לשחוט החטאת ראשונה.

כ'מחוסר זמן' קודם החטאת אלא שגילה הכתוב להכשיר. אכן אין הדבר מוסכם בראשונים, דהר' יחיאל (בשטמ"ק זבחים צ. אות כ) שפירש 'למקראה הקדימה הכתוב' - לשון מקרה, שאם לא נודמן לה כי אם פרידה אחת, הרשות בידה לעשותה עולה וכשיזדמן לה אחרת תביא החטאת. הרי מפורש דלא כהרמב"ן שכתב שאין ליורשים להביא עולתה אם לא הביאה חטאת, וס"ל להר' יחיאל דקדימת החטאת לעולה היא רק מדין קדימה בעלמא, ומדין קדימה בעלמא לא נאמר אלא כששני הקרבנות לפנינו, כמפורש ברמב"ם בהל' תמידין שם (ט,יא). ומקורו בתוספתא).

והנה לכאורה היה נראה שחקירה זו שנויה בפלוגתא דבני מערבא עם בני בבל (זבחים צ:). בחטאת העוף ועולת בהמה ומעשר דאיבעיא להו הי תיקדום, הלא מעשר שהוא בהמה קודם לחטאת העוף, ועולת בהמה קודמת למעשר שהיא קדשי קדשים, וחטה"ע קודמת לעולת בהמה. ובבבל אמרו דמין זבח עדיף ופרש"י שיקדים המעשר ואח"כ חטאת ועולה, דאילו עולת בהמה לא מצי קדמה לחטה"ע מגזירת הכתוב, ובמערבא אמרי דחטאת העוף קודמת, ד'עייילא בה עולת בהמה בחטאת העוף ואגבהתה ממעשר'. והנה סברת בני בבל מובנת על פי הנ"ל שהחטאת קודמת לעולה מעיקר סדר המעשים, שעל כן אין אפשרות כלל להקריב העולה קודם שקרבה החטאת, נמצא שמה שעומד לפנינו הוא אך החטאת מול המעשר, שהרי לגבי העולה עוד לא מטא זמן חיובה וכמחוסר זמן הוא לגביה כדברי הרמב"ן, ועל כן בדין הוא שמעשר בהמה יקדם לחטאת העוף. ודמיה למה שאמרו בירושלמי (פ"ג הוריות) ששעיר ע"ז חשיבי כמחוסר זמן קודם פר העולה, שעל כן אם יש גם חטאת אחרת - היא תקדם, דחטאת קודמת לעולה [ואילו לא היה השעיר מחוסר זמן, היה בדין להקדימו לחטאת האחרת שהרי נכנס דמו לפנים].

אלא שלפי"ז מוכח לכאורה שבני מערבא חולקים על גדר זה וסוברים שהקדמת החטאת היא אך משום דין קדימה, שהרי רש"י פירש טעמייהו שמכך שהחטאת קודמת לעולה הגם שזו עוף וזו בהמה הרי שגזרת הכתוב היא שבטלה כאן חשיבות 'זבח' כלפי חטאת בהמה, ואם כן מאותו טעם עדיפה החטאת על המעשר. והרי אי נימא דהעולה נחשבת כעת כדלא מטי זמן חיובה, מה מקום לומר דאגבהתה לחטאת העוף ליתן לה חשיבות על פני הזבח, הלא דין סדר מסוים הוא שתחילת הבאת כפרתו בחטאת ורק אח"כ נתחייב בעולה, ואין מזה ראייה שבטלה חשיבות 'זבח' כלפי החטאת.

אלא שקשה לפי"ז הלא הרמב"ם הוא ההולך בשיטה הנ"ל דדין 'סדר' הוא ומחוסר זמן הוא ואעפ"כ פסק כבני מערבא. ועל כן נראה שהרמב"ם פירש טעמא דבני מערבא באופן אחר, כמו שכתב בזכר יצחק (ל. וע"ע במשנת ר' אהרן קדשים ז), שכדי שיתקיים דין קדימת עולת בהמה למעשר, מוקדמת ממילא גם חטאת העוף למעשר, דבלא"ה הרי לא מצי להקריב את העולה קודם המעשר ולא יתקיים דינו.

אך להנ"ל אתי שפיר, וכמוש"כ בהגהות הגרא"מ מפינסק בקוצר דברים, דלולא קרא בפרשת עולה ויורד הוה אמינא שקדימת חטאת לעולה אינו אלא מדין קדימה הכללי, ועל זה לא שייך לומר ד'זאת תהיה' האמור במצורע בא לעכב, שהרי אין זה דין מסדר טהרת המצורע אלא דין כללי על הגברא בהקדמת קרבנות דעלמא - על כן מביא קרא ד'עולה ויורד' ששם הוא חיוב קרבן אחד, שהרי בעשירות אין שם אלא חטאת בהמה ובדלות מביא תחתיה קרבן העוף המורכב מחטאת ועולה [ומוטעם הדבר עפי"ד האבן-עזרא (ויקרא), שהואיל וחטאת העוף אין למזבח אלא דמה ואין בשרה מוקטר על המזבח כבבהמה, אמרה תורה להביא עמה עולת העוף המוקטרת על המזבח, תחת אימורי חטאת בהמה בעשיר המוקטרים. והאו"ש (מעש"ש ז,ג) יסד עפי"ז שהם כקרבן אחד, דחטאת העוף היא כנגד הדם שבחטאת בהמה, ועולת העוף כנגד הקטרת אימוריה. ובוה ביאר הגמרא בחולין (כא) שהוצרכה לילפותא דאין עולת העוף באה בלילה - מפני שהיא כנגד האימורין וס"ד דכשרה בלילה כהקטרה. וע' במלואים שם מה שהביא מתשו' הרשב"א, ובהקדמה לספר מקור ברוך]. וכשם ששם ודאי כך הוא 'סדר' הקרבת קרבן החוטא, להביא תחילה את החטאת ואחר כך העולה [כסדר עבודות הדם הקודמות להקטרה], כך ילפינן 'לכל חטאות שיהו קודמות לכל עולות הבאות עמה' כלומר שגם במחו"כ גדר הדין הוא כמו בעולה ויורד, ש'סדר' טהרתו הוא חטאת ואח"כ עולה, ולא דין קדימה בעלמא. והמודד לכך הוא 'דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה' - הגם שזבח קודם לעופות ומדיני קדימה לא היה לן להקדים העוף, אלא דמדין 'סדר הקרבה' החטאת קודמת ואינו שייך לכללי קדימה, ואם כן הרי סלקא דעתך דבמצורע יהא סדר זה מעכב משום דכתיב ביה 'הויה', ומשני שגילה הכתוב במצורע שאין הסדר מעכב.

אלא שבשיטת הר' חיים כהן יש לעיין, שהרי לדבריו בכל מחוסרי כפרה חוץ ממצורע לא ס"ל לפסול אם הקדים העולה, ובפשטות נראה - עתוס' מנחות ד: ובקר"א - דדוקא גבי אשם שהוא מכשיר פסלינן משום מחו"ז, אבל לא במכפר. ומזה נראה לכאורה דלא ס"ל כגדר הרמב"ן שכתב גבי יולדת דהוי כמחוסר זמן כלפי העולה, אלא הוא דין קדימה חיצוני של החטאת לעולה כמו הקדמת תמיד לפסח. ואם כן הרי נסתר לכאורה התירוף האמור בשיטתו.

אך הדברים יבוארו עפי"ד הגר"ח הלוי (שהובא בגרי"ז הל' עבודות יום הכפורים) שסברת 'מחוסר זמן' בסדר קרבנות, שייכת רק בקרבן שאינו בא בנדבה, אבל אם יש לקרבן אופן הכשר בנדבה הרי יש לו הכשר כבר עתה ולא חשיב 'מחוסר זמן'. ואם כן נראה שזהו באור שיטת הר' חיים כהן, דלעולם גם הוא ס"ל בכל מחו"כ דהקדמת החטאת היא דין 'סדר', אך שסובר דליכא פסול 'מחוסר זמן' לגבי העולה מפני שהעולה באה בנדבה.

(ה) הרי הראנו לדעת שלשיטת הרמב"ם והרמב"ן וסיעתם, שאני קדימת חטאת לעולה במחו"כ מחטאות ועולות דעלמא, שהעולה מעיקר דינה זמנה לאחר החטאת, ולא משום קדימה בעלמא של שני קרבנות המזומנים לפנינו, ולכן חשיבא העולה